

Horecký zpravodaj

Červenec 2001

Číslo III.

REKONSTRUKCE ROZVODU NÍZKÉHO NAPĚTÍ V OBCI

V současné době je před dokončením oprava transformátoru. Důvod opravy je prostý: do opraveného transformátoru bude podle požadavků VČE umístěno **nové** zařízení (rozvaděč, trafo) a staré bude demontováno. Zastupitelstvo odsouhlasilo rekonstrukci i z důvodu využití chátrajícího objektu. Nedávno zchátralá trafostanice bude připomínat dobu elektrifikace obce r. 1938. Barva fasády a technické detaily byly určeny projektem VČE. Děkujeme všem, kteří pomohli při stavbě lešení a ostatních pracech s rekonstrukcí souvisejících. Důležité informace Obecního úřadu budou zveřejňovány z důvodu dočasného odpojení veřejného rozhlasu na vývěsce před prodejnou.

Dětský den

Obecní úřad ve spolupráci s Červeným křížem a Sbořem dobrovolných hasičů připravuje na konec prázdnin (pravděpodobně 18. srpna) dětský den. Tentokrát bez vojáků ale zato s jezdeckým oddílem Litomyšl. Po mnoha dovednostních soutěžích a sportovních kláních budou děti pod dohledem rodičů moci posoudit rčení, že „Nejkrásnější pohled na svět je z koňského hřbetu.“ Od 18 hod. bude pro děti diskotéka a večer posezení pro rodiče, babičky, dědečky a ostatní horecké občany při hudbě s občerstvením. Všichni jsou srdečně zváni. Podrobnější informace budou na plakátech.

PODĚKOVÁNÍ

Velký dík patří všem ženám, které přišly uklízet na Obecní úřad po skončení drobných stavebních prací (v chodbě byla zateplena venkovní zeď a místo skleněných cihel bylo zazděno okno, okna z východní strany byla nově natřena).

Zastupitelstvo obce

P A M Ě T I

Jan Morávek

V úvodu dnešního zamyšlení nad minulostí naší obce bych chtěl na základě připomínek ze strany čtenářů doplnit některé údaje z minulého čísla. Konkrétně k provozování řemesel. Jak jsem se dozvěděl, obuvníkem byl pan Štarman z čp. 45, který obuv nejen opravoval, ale i sám vyráběl a nosil na trh. Opravu obuvi také provozoval pan Jan Kozák z čp. 13. Dále by se slušelo připomenout, že i když se nejedná o řemeslo, pan Josef Mikulecký z čp. 3 se při zemědělství zabýval pěstěním ovocných stromků. Tuto činnost provozoval až do začátku 50. let minulého století, kdy byla školka zrušena. Další velice hezkou zálibou bylo včelaření. Napočítal jsem po paměti deset včelařů, kteří se touto činností zabývali. Počet včelstev byl různý. Nejvíce jich však měl pan Bohumil Petráň, který v r. 1938 nastoupil na místo řídícího učitele na zdejší škole, kde působil až do roku 1952. A ještě jedna připomínka, přibližně do r. 1940 zde také bydlel pan Ladislav Heblt, čp. 21, učitel.

Přes to všechno ale nutno říci, že Horky byly převážně obcí zemědělskou, tudíž samozásobitelskou. Chléb se peklo v téměř každé domácnosti. A proto také v žádné nechyběla pec, zvaná chlebovka. Toto zařízení, dosud plně funkční, možno shlédnout pouze u pana Zdeňka Hudečka v čp. 14. Během času začalo domácí pečení ustupovat nákupu chleba v pekárně. Ve mlýně pana Strnada na Netřebí, kde se nejen mlela žitná mouka, ale také peklo celozitný chléb, bylo možno si chléb buď koupit anebo dávat si vlastní mouku a platit pouze pečení. Zásluhou pekaře pana Horáčka z Netřebí byl netřebský chléb jako velice kvalitní znám po celém okolí. Pečivo z pšeničné mouky se ale peklo dále doma. Housky, rohlíky, ty bychom marně hledali v regále místního obchodníka pana Ladislava Beránka. Také mléko se konzumovalo domácí a kdo neměl svoje, nakupoval od chovatelů dobytka. Strava sestávala převážně z těstovin, ovoce a zeleniny, maso bývalo o nedělích a svátcích a samozřejmě o poutích a posvíceních a také v zimním období, kdy vykrmení vepří končivali pod řeznickým nožem svůj krátký život, aby tak obohatili a zpestřili jednotvárný jídelníček, což také velice dobře zapadalo do masopustního období, období veselí, plesů, merend, jimiž toto období končovalo.

Zima také přinesla zemědělcům alespoň částečný odpočinek. Práce bylo stále dosti. Denně se musel opatřit dobytek a ostatní zvířectvo, vymlátit obilí, které se nestihlo vymlátit ve žních, vázaly se slaměná povřísla, vyvážela chlévská mrva, pracovalo se v lesích, pokud byla sanice, ráfové vozy nahradily saně a zasněženou krajinou se nesl zvuk rolničků, něco, co nám dnes připomenou již jen některé vánoční koledy. Za dlouhých zimních večerů, pokud se nedrhalo peří, se také drživaly černé hodinky. Dnes, stisknutím

vypínače zaženeme rychle tmou, petrolejovou lampou ale bylo nutno vyčistit, dolít, a tak se rozsvěcovalo později. Rodina nebo i sousedé se sesedli u vytopených kamen a vyprávělo se o všem možném. Nejzajímavější bývalo vyprávění účastníků první světové války, které jsme doslova přímo hlali. Za večerů se také hrávaly různé společenské hry - karty, člověče, nezlob se apod. Slovo televize bylo tehdy zcela neznámé, rozhlas již sice vysílal, ale bez elektrické energie se nechal chytat pouze na krystalové přijímače se sluchátky, ty ale vlastnilo několik málo obyvatel. Přesto ale právě zimní období umožňovalo lidem, aby se mohli věnovat i jiné činnosti nežli každodenní fyzické práci, ale o tom je již další kapitola.

Nejen chlebem živ jest člověk

Tento biblický výraz lze například nahradit větou: Nejen fyzické práce je člověku zapotřebí, ale také oddechu jak pasivního tak aktivního, zábavy, sportu, kultury a vzdělání; a proto bych se v následujících řádcích vrátil do období před druhou světovou válkou a pokusil se popsat právě tuto činnost.

Kultura

Většina zemědělců, ale i řemeslníků, byli drobní podnikatelé, a tak se veškeré práce vykonávaly, dalo by se říci, v kruhu rodinném. Člověk je ale tvor společenský. Člověk potřebuje něco víc, povznést se nad problémy všedních dnů, alespoň na chvíli odložit starosti, alespoň na chvíli se stát někým jiným, a právě to umožňovalo ochotnické divadlo. Který chalupník by nechtěl být třeba sedlákem nebo zámeckým správcem, která hospodyně váženou paní, která venkovská dívka princeznou, a právě divadlo má tu kouzelnou moc tato přání vyplnit, a tak není divu, že i v naší obci se našli nadšenci, ochotní tuto činnost provozovat. Večer namísto odpočinku chodit do zkoušek, učit se z paměti role, aby odměnou jim pak byl potlesk spokojeného obecnstva. Jak vypadala ta prkna, o kterých se říkalo, že znamenají svět? V hostinci na sále na zednických kozách, nějaké kulisy, opona, nápovědní budka, líčení herců se provádělo vzadu na výměnku, odkud se na jeviště vstupovalo po žebříčku oknem. A jaké to byly hry, na kterých ochotníci předváděli svoje umění? Žádná Ofélie nebo Desdemona, žádný Hamlet ani Lear, ale zase povětšinou postavy, které byly venkovskému lidu blízké, které byli herci schopni předvést a obecnstvo pochopit. Zemědělci, řemeslníci, mlynáři, myslivci, potulní krajánci a sekerníci, vždyť právě tito lidé, putující podle vody od mlýna ke mlýnu, přinášeli zprávy v dobách, kdy ještě tisk nebyl tak rozšířen. Každý hrál, jak dovedl. Daleko důležitější nežli umělecký projev, bylo potěšení z práce a

radost z jejího výsledku. Hrály se i hry se zpěvy. Zpíval také každý, jak dovedl. Nemám v úmyslu uvádět jmenovitě herce a zpěváky, určitě bych někoho vynechal, ale nemohu si odpustit jmenovat alespoň dva nejlepší. Byla to paní Ludmila Záleská, za její vysoké Á by se nemusela stydět ani profesionální zpěvačka, a pan Ladislav Fikejz, který vládl nádherným lyrickým tenorem. Mnozí ze zdejších herců a zpěváků účinkovali také v Českých Heřmanicích a dost možná, že i v Tisové. U nás se divadlo hrálo i za okupace a jedno představení ještě po válce. Poválečná doba přinesla jiné starosti, jiné problémy, na venkov začaly zajíždět profesionální divadelní scény, rozmáhala se kina, což vše, ale ještě jiné okolnosti, vedlo k tomu, že ochotnická činnost začala upadat nejen u nás, ale celkově. Škoda. I přesto ale stále ochotnické soubory pracují a dobře pracují, ale spíše ve městech a větších obcích, na malých vsích se jejich činnost již těžko obnoví.

Tělovýchova a sport

V zdravém těle zdravý duch. Toto heslo nacházelo také v naší obci příznivce, takže i zde se pilně sportovalo a cvičilo. Školní hřiště, v místě dnešního tenisového kurtu, od jara do podzimu žilo čilým ruchem. Ve všední dny to byly většinou děti předškolního věku, ale i školáci, v neděli je vystřídala mládež. Hrávaly se míčové hry, odbíjená a kopaná. Na odbíjenou stačil krom míče natažený provaz, na kopanou funkci branky zastávaly dva kameny nebo dvě čepice, ale to nic neměnilo na zápalu hry a radosti pohybu. Tělovýchova ale také probíhala organizovaně, a to v tělovýchovných jednotách Sokol a Orel. Zde organizace nebyly, cvičenci docházeli do organizací v Českých Heřmanicích. Cvičila se prostná a náradí. Výsledky práce sokolských cvičenců pak měli možnost občané shlédnout na sokolských besídkách v prostoru hájovny. Ano, právě tam, kde se dnes pořádají taneční zábavy. Předváděny byly jak cviky na náradí, tak i prostná. Byly to většinou sestavy, které se prováděly na sokolských sletech, hudební doprovod jednotlivých sestav tvořila živě hraná hudba v provedení komorního souboru místních hudebníků. Hudbou, hrou na hudební nástroje, se zde zabývalo něco přes deset občanů. Nebudu nikoho jmenovat, jistě bych někoho vynechal. Krom pana Josefa Heblta, kapelníka, to byli vesměs amatéři, někteří hráli jen pro svoje potěšení, někteří také v kapelách. Po skončení cvičení byla beseda, při které vyhrávala k poslechu místní kapela, a sloužilo-li počasí, strávili účastníci hezké nedělní odpoledne. Poslední besídka se konala ještě po válce, kdy potom byla činnost obou organizací na dlouhou dobu umlčena.

Neděle na vsi

Většina místních občanů se hlásila ke křesťanským církvím. Jednalo se o církve římsko-katolickou a z církví protestantských to byla českobratrská evangelická. Počtem mohly být téměř vyrovnané, snad pouze s nepatrnou převahou ať již na jedné nebo na druhé straně. Obě uznávaly neděli jako den sváteční a neděle byla také podle toho chápána. Nedělní dopoledne patřilo bohoslužbě, podle farnosti buď v Českých Heřmanicích nebo Bučině. O neděli mívali otevřený obchod řezníci, aby si hospodyně při cestě z kostela mohly nakoupit čerstvé maso na nedělní oběd. Svoje služby také poskytovali holiči, kteří zase naopak drželi tzv. modré pondělky. U nedělního oběda nemohla chybět čerstvá buchta, na kterou přes týden nezbyvalo času, také černá zrnková káva nahradila žitnou nebo jinou kávu, která se pila přes týden.

Odpoledne bylo vyhrazeno zábavám a zálibám podle libovůle každého jednotlivce. Většinou se konaly návštěvy příbuzných a známých, jak blízkých, tak těch vzdálenějších, podle způsobu cestování. Chodívalo se buď pěšky, později na kolách. Majitelé koňských potahů zapřahali do karet nebo bryček, takže mohla pohodlně cestovat celá rodina. Výjimkou býval kočár, to byl přepych, který si mohl dovolit zámožný hospodář. Dnes by se takový dopravní prostředek mohl srovnávat např. s Toyotou nebo jiným přepychovým vozem. Hostitel většinou provázel hosty po hospodářství, aby se pochlubil chovem domácího zvířectva, hlavně koní. Ti bývali chloubou hospodáře. Dobytek, vepře, drůbež obstarávaly hospodyně nebo děvečky, ale koně, o ty se staral hospodář sám, anebo pacholek, který měl ke koním vztah. O nedělích také dříve začínala beseda v hostinci. Již záhy odpoledne se scházeli sousedé na partičku mariáše při sklence dobrého piva. Také taneční zábavy se dříve konávaly o nedělích, ať již to bývaly plesy, májové věnečky, poutní nebo posvícenské zábavy apod.

O nedělích se nedělalo. Výjimkou bývaly pouze sklizňové práce o senách a žních, kdy nepřízeň počasí nedovolovala provést tyto práce během pracovního týdne. Pokud se někomu podaří najít doma starý kalendář, zjistí, že neděle je v něm uváděna na prvním místě, naopak sobotou týden končí. Přesto ale nutno říci, že tyto dva dny patřily tak nějak k sobě. Sobota, to byla vlastně příprava na sváteční den, obzvláště jednalo-li se o sobotu před svátky jak velikonočními nebo svatodušními, které též byly známy pod názvem letnice. Dříve se končilo s prací, prováděl se úklid domácnosti i okolí, prováděla se očista těla, nikoliv v koupelnách, ale ve vanách nebo jiných vhodných nádobách, jaké kdo míval, takže sobotní večer již míval přichuť svátečního dne. Do jaké míry dnešní víkendové dny připomínají sobotu a neděli v uváděném období, to nechť posoudí laskavě čtenář sám.

Oblíbená křestní jména na Horkách v letech 1711 - 1750

Milan Novotný

V letech 1711 - 1750 se na Horkách narodilo 329 dětí, z toho 186 chlapců a 143 dívek. Nejvíce dětí se narodilo v lednu a květnu (po 35), nejméně v listopadu (19). Pětkrát se narodila dvojčata. Až do r. 1719 byla většina dětí křtěna v Brandýse nad Orlicí, od r. 1720 v Českých Heřmanicích. Která jména dávali rodiče svým dětem nejčastěji, ukazují níže uvedené tabulky. Čtrnáct dětí dostalo dvě křestní jména (druhá jména nejsou zařazena do tabulky). Tyto děti pocházely zejména z rodin panských hajných.

[Zpracováno podle matrik narozených, oddaných a zemřelých římsko-katolické fary České Heřmanice z let 1711 - 1744 a 1745 - 1772, uložených ve Státním oblastním archivu Zámrske ve Sbírcce matrik, sign. 1212 a sign. 1213.]

dívčí jména	
Anna	44
Kateřina	33
Dorota	22
Mariana	18
Alžběta	5
Žofie	5
Magdalena	3
Ludmila	2
Marie	2
Rozina	2
Alena	1
Barbora	1
Františka	1
Helena	1
Johana	1
Rosalie	1
součet	142
celkem 16 jmen	

chlapecká jména	
Jan	43
Jakub	28
Václav	24
Matěj	23
Mikuláš	22
Jiří	14
František	12
Josef	12
Antonín	3
Martin	2
Kašpar	1
Pavel	1
Tobiáš	1
součet	186
celkem 13 jmen	

pozn.: do součtu není zahrnuta 1 dívka, zemřelá při porodu, jíž nebylo dáno křestní jméno

PEL-MEL Z ROZHRANÍ STOLETÍ 19. A 20.

Bohumil Novotný (1893 - 1962)

Za mého mládí, tj. asi do 21. roku, vypadalo složení obce takto: jeden dvůr, dva až tři statky o výměře asi 15 ha, ostatní chalupy s několika málo měřičkami polí, jejichž držitelé byli odkázáni na nádenickou práci u dvora. Chalup s výměrou kolem 5 ha jen asi 10. Denní práce u dvora od 7 do 12 a od 13 do 19 hodin. Plat 50 krejcarů, těžší 60 krejcarů denně. Mnoho těchto nádeníků přizívovalo se při svém skrovném výdělku, že si přikrádali, zvláště ve žních. I služba „koňáků“, tj. těch, kteří jezdili s koňmi, platila se denně, tito měli ovšem dost možnosti, při této práci si ještě přivydělat. Bylo kupř. docela běžné, že při orání na panském zoral si koňák či volař taky přes mez své či sousedovo. Přivydělávali si též i příležitostným svezem osob či nákladu. Ve volném čase, když koně stáli, vypomáhal nájemce svým dělníkům potahy, že jim hnůj vyvezl, přivezl dříví apod. Tímtež způsobem vypomáhali i sedláci koňmi chalupníkům, jenže v tom byl ten háček, často nepříjemný, že sedlák jel s koňmi ve volném čase a chalupník „oddělával“, když bylo všude naspěch. Tady se dělalo při stravě, nebo-li „ke zdravě“. Za těch dob, tak asi do r. 1910, bylo běžným obyčejem, že sedlák jedl zvláště a „lidi“ taky zvláště a měli často tu „zdravu“ všelijakou. Pak se to lepšilo. Taky jsem se té „zdravy“ dost najedl. Tak najedl, že jsem za poledne rád odběhl domů, podívat se, co má maminka v troubě.

U nás doma nebývala nouze. Bylo mléko, vejce, dost omastku, nemluvě o chlebu a bramborách. Maso (pravidelně co dům dal) ovšem jen v neděli, vyjma dobu po zabijačce. I ovoce, hlavní pochoutky dětí, bylo dost. Byl to hlavně „Košíkový štěp“ s rozložitou korunou u stodoly, dávající skoro každoročně bohatou úrodu dobrých jablek, dva štěpy červených „Pinkusárků“ - jeden „Sladký kožený“, jeden „Kyselý“. Hrušky: dvě sladké „Šidlenky“, jedna moučnatá „Jakubka“ s červeným líčkem, dvě „Raničky“ s drobným ovocem, jedna „Ovesnice“, dvě „Křehtice“, podzimní, ne vždy dobré. Dvě až tři višně, dvě „žluté“ třešně vysokých kmenů, jedna „Turecká“ chrupka, stále rozlámaná, ale stále rodící. Švestky a „sedmírky“, u Kopeckých (čp. 36) řádka lísek s bílými i červenými jádry. Ovoce se snědlo doma, buď syrové nebo sušené, jablka v křížalách.

Předtím, než u nás postavena byla škola (1897), nebylo o kulturní potřeby postaráno nijak. Všecka zábavní činnost mládeže vybíjela se ve večerních toulkách a obyčejných tancovačkách na poutích, posvíceních a masopustech doma i v okolí. Teprve hlavně působením prvního zdejšího učitele Ondráčka, kdy založena byla „Hospodářsko - čtenářská beseda“, konala tato přes zimu dlouho do jara své pravidelné „čtvrty“, poučné hovory o současných otázkách

hospodářských i politických, a začala za účasti mládeže s činností zábavně vzdělávací. Beseda založila knihovnu a pilně - pilně se četlo. Zpívalo se sborově (zvláště potom, kdy dospěli jsme my, Novotní).

Mezi zdejšími občany bylo mnoho svérázných figur, které zaslouží si zmínku. Byl to především „Děda Horáků“ (zemř. 1934), lesní hajný, menší, zavalitý až přitloustlý strýc, zároveň hostinský (čp. 5), který rád si poseděl za půllitrem piva a ještě raději za „panákem“ kořalky, chytrý strýc s dobrou pamětí, přístupný dobrému žertu a který nemilosrdně stíhal venkovské psy, často jim dáváje otrávené nadílky třeba až za jejich domovská

vrata. Býval obecním starostou, měl lví podíl na postavení školy, za jeho úřadování jednalo se o stavbu silnice, z níž sešlo, jak „zlí jazykové“ tvrdí, proto, že nemohla být vyměřena okolo hospody.

[Text a kresba převzaty z Kroniky rodu Novotných z čp. 50 (str. 83 - 86), psané v letech 1948 - 1962. Její autor Bohumil Novotný (* 7. 10. 1893 Horky čp. 50, † 10. 5. 1962 Vysoké Mýto) byl horeckým starostou v letech 1927 - 1945 a obecním kronikářem v l. 1928 - 1962. Pro otištění v Horeckém zpravodaji upravil Milan Novotný.]

HORKY NA INTERNETU

Do konce července budou na internet umístěny oficiální stránky obce Horky. Budou obsahovat základní údaje o obci a její historii, plné znění všech čísel obecního zpravodaje, fotografie apod. Adresa stránek bude zveřejněna na vývěsce a v příštím čísle Horeckého zpravodaje.

HORECKÝ ZPRAVODAJ. Vychází čtvrtletně. Vydává Obecní úřad Horky, 570 01 Litomyšl. Na tomto čísle se podíleli: Josef Pechanec, Martin Řehák, Jan Morávek, Milan Novotný. Bezplatné.